

Економіка

УДК 338.48-6:631+338.43

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20552891>

**Концептуальні підходи до забезпечення перспектив розвитку
агротуризму**

Ерфан Віталій Йосипович,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки, підприємництва та торгівлі ДВНЗ

«Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)

E-mail: vitalij.erfan@uzhnu.edu.ua.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8580-378X>

ResearcherID: MCJ-8941-2025

Прийнято: 01.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація: Метою дослідження є обґрунтування концептуальних підходів до забезпечення перспектив розвитку агротуризму в сільській місцевості. Зазначається, що в сучасній економічній системі наразі відбуваються трансформаційні зміни, насамперед під впливом зовнішніх екстерналій, спричинених як Covid-19, так і катастрофічними наслідками повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Їх непередбачуваність та складність вирішення вимагають використання нових підходів до формування ефективного функціонування господарського комплексу країни та її регіонів з окресленням стратегічних перспектив зростання в будь-якій сфері чи виді економічної діяльності. У цьому контексті виникає потреба у формуванні стратегій розвитку та визначенні концептуальних підходів у

сфері бізнесу та підприємництва, де значну роль відіграють його позиціонування на споживчому ринку та сформовані конкурентні переваги, що визначатимуть цільовий напрямок діяльності організації, виконання певних завдань, успіх та прибутковість компанії.

Методи дослідження. Доцільність визначається розглядом різних підходів, які, ґрунтуючись на концептуальних принципах, дозволяють реалізувати окреслені цілі щодо перспектив розвитку агротуризму. Концептуальною основою розвитку сільських територій та, зокрема, сфери агротуризму є розгляд та використання кластерного підходу, який дозволяє формувати ефективну взаємодію та створювати передумови для формування цілісного туристичного продукту, підвищення конкурентних переваг локальних (сільських) територій, забезпечення їх перспективного розвитку, а також екологічного (зеленого) підходу, орієнтованого на охорону, збереження та розширене відтворення природних екосистем, раціональне використання природно-ресурсного потенціалу території. Значним для забезпечення перспектив розвитку агротуризму є розгляд підходу з окресленням регіонального бренд-менеджменту, за яким формується іміджева складова збалансованого розвитку території (регіону). Підкреслюється важливість інтеграційного підходу, який поєднує інтереси у взаємозалежності аграрного сектору, переробної промисловості та надання туристичних послуг.

Результати. Ключовою основою концепції розвитку агротуризму є децентралізаційний підхід, сформований як управлінський принцип, за яким розширюються компетенції місцевих органів влади, зокрема нині об'єднаних територіальних громад.

Висновки. Використання досліджених взаємодоповнюючих підходів стає все більш актуальним, що забезпечить перспективи розвитку сектору агротуризму та сільських територій.

Ключові слова: концептуальні підходи, перспективи розвитку, агротуризм, стратегії розвитку, регіон, сільські території

Conceptual approaches to ensuring the prospects for the development of agrotourism

Erfan Vitalij

Doctor of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of *Economics*, Entrepreneurship and Trade
Uzhgorod National University
Uzhhorod, Ukraine

vitalij.erfan@uzhnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8580-378X>

Abstract: The purpose of the study is to substantiate conceptual approaches to ensuring the prospects for the development of agrotourism within rural areas. It is noted that in the modern economic system, transformational changes are currently taking place, primarily under the influence of external externalities caused by both Covid-19 and the catastrophic consequences of Russia's full-scale invasion of Ukraine. Their unpredictability and complexity of solving require the use of new approaches to the formation of effective functioning of the economic complex of the country and its regions with the outline of strategic growth prospects in any sphere or type of economic activity. In this context, there is a need to form development strategies and identify conceptual approaches in the field of business and entrepreneurship, where its positioning in the consumer market and the formed competitive advantages play a significant role, which will

determine the targeted direction of the organization, the implementation of certain tasks, the success and profitability of the company.

Research methods. The feasibility is determined by the consideration of various approaches, which, based on conceptual principles, allow to realize the outlined goals regarding the prospects for the development of agritourism. The conceptual basis for the development of rural areas and, in particular, the sphere of agritourism is the consideration and use of a cluster approach, which allows to form effective interaction and create prerequisites for the formation of a holistic tourism product, increasing the competitive advantages of local (rural) territories, ensuring their promising development, as well as an ecological (green) approach focused on the protection, preservation and expanded reproduction of natural ecosystems, rational use of the natural resource potential of the territory. Significant for ensuring the prospects for the development of agritourism is the consideration of an approach with an outline of regional brand management, under which the image component of the balanced development of the territory (region) is formed. The importance of the integration approach is emphasized, which combines interests in the interdependence of the agricultural sector, the processing industry and the provision of tourist services.

Results. The key basis of the concept of agritourism development is the decentralization approach, formed as a management principle under which the competencies of local governments, in particular the currently united territorial communities, are expanded.

Conclusions. The use of the studied complementary approaches is becoming more relevant, which will ensure the prospects for the development of the agricultural tourism sector and rural areas.

Keywords: conceptual approaches, development prospects, agritourism, development strategies, region, rural areas

Постановка проблеми В сучасній економічній системі нині відбуваються зміни трансформаційного характеру передусім під впливом зовнішніх екстерналій спричинених як Covid-19, так і катастрофічними наслідками повномасштабного вторгнення росії в Україну. Їх непередбачуваність і складність щодо вирішення потребують задіяння нових підходів до формування ефективного функціонування господарського комплексу країни та її регіонів з окресленням стратегічних перспектив зростання у бідь-якій сфері чи виду економічної діяльності. З огляду на зазначене необхідністю є формування стратегем розвитку та виокремлення концептуальних підходів у сфері бізнесу та підприємництва, де вагому роль відіграють його позиціонування на споживчому ринку та сформовані конкурентні переваги, що зумовить цільове спрямування організації, реалізацію визначених завдань, успішність і прибутковість компанії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у сфері забезпечення розвитку агротуризму здійснювалися як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Зокрема, українські науковці М. Газуда та Р. Чабан [3]. висвітлили теоретико-методичні основи дослідження розвитку сфери агротуризму. Агротуризм як напрям розвитку туристичного бізнесу в Україні представлений у працях Л. Рибалко та В. Кузьменко [13]. Ю. Боруцька, О. Крупа, Н. Стойко [1], О. Кальченко [9], М. Мальська, Ю. Зінько [11] досліджували шляхи еволюції агротуристичних кластерів як перспективного напрямку розвитку туристичної сфери та сільського господарства та кластеризацію агротуризму. Концептуальні підходи, стан та перспективи розвитку агротуризму в Україні обґрунтовано у наукових працях І. Іваненко, В. Возняк та М. Полякової [6-7]. Науково-прикладні аспекти розвитку аграрного підприємництва на регіональному рівні, зокрема Закарпатської

області розглянуто у працях колективу авторів, серед яких Л. Газуда, А. Балян, М. Газуда, Н. Волощук, С. Газуда [2]. Зарубіжні дослідження у напрямі розвитку сільського туризму та агротуризму представлені у наукових напрацюваннях: В. Lane, Е. Kastenholtz, М. Carneiro [18], Е. Rilla [19], К. Widawski [20].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми
Необхідність окреслення проблемних питань розвитку агротуристичної діяльності як на національному, так і регіональному рівні, й зокрема в умовах перманентності змін бізнес-ландшафту обґрунтовується впливом глобальних викликів і постійної змінності споживчих туристичних потреб. З огляду на відмічене постає потреба в ідентифікації з виявлення головних перешкод і негативних впливів супроводжуючих процес формування ефективного агротуристичного розвитку в сучасних умовах ринкового господарювання. Дослідження й узагальнення перешкод розвитку сфери агротуризму уможливить формулювання цільових стратегічних заходів з їх вирішення, окреслення адаптаційних можливостей результативного функціонування сфери агротуризму.

Формулювання цілей статті Метою дослідження є обґрунтування концептуальних підходів до забезпечення розвитку агротуризму на перспективу.

Виклад основного матеріалу дослідження У науковій літературі існує значна кількість тлумачень щодо розуміння сутності поняття «агротуризм». Так, М. Рутинський розглядає агротуризм як відпочинковий вид туризму, зосереджений на сільських територіях, що передбачає використання сільського (фермерського) господарства для рекреації, освіти та активного залучення до традиційних форм господарювання [14, с. 35]. Водночас М. Ільчук, С. Нікітченко, Є. Перегуда виділяють сферу агротуризму як один

із стратегічних напрямів диверсифікації, що забезпечить створення на базі сільськогосподарських підприємств агросадіб, сприятиме зростанню доходів і числа працівників [8, с. 14].

Визначення агротуризму за Т. Ткаченком зводиться до туристичної діяльності на території сільськогосподарських (фермерських) угідь, де є умови для виробництва сільськогосподарської продукції і відпочинку міського населення з добровільним частковим залученням бажаючих до деяких видів сільськогосподарських робіт [16, с. 17].

Сутнісне розуміння агротуризму, на нашу думку, й з огляду на відмічені вище тлумачення, має багатогранний аспект, і як складовий елемент сільського туризму поєднується як із зеленим, екотуризмом, так і рекреаційним, культурно-пізнавальним. Однак, кожен з них передбачає передусім проживання у сільській місцевості, ознайомлення з особливостями ведення аграрного господарювання, вирощування органічних екологічно чистих продуктів, можливістю долучення відпочиваючих до сільськогосподарських робіт, і в цілому пізнання місцевих традицій, звичаїв, культури. Агротуристичне спрямування охоплює знайомство з місцевими кулінарними традиціями в процесі якого можна скуштувати автентичні страви приготовлені за старовинними рецептами.

Агротуризм як вид діяльності поєднує специфічні особливості туристичних спрямувань, де можна поєднати відпочинок, рекреацію, психологічне розвантаження, задіяти когнітивно-пізнавальні здібності людини розширюючи сприйняття навколишнього природного середовища, розуміння екосистемного розвитку, взаємозумовленості природних процесів і вагомій ролі індивідууму в частині охорони, збереження і примноження агро-та екосистемних утворень.

Сільські мешканці вбачають у розвитку агротуризму активізацію підприємницької діяльності, агротуристичного бізнесу пов'язаного зі сферою аграрного виробництва, сільського фермерського господарювання на основі яких можна надавати туристичні послуги з проживання в сільській місцевості на базі власних садиб, відпочинок і рекреація в межах села, харчування з можливістю скуштувати традиційні, автентичні або ж популярні місцеві страви, а також екскурсійні послуги, зокрема ознайомлення з екофермами, де поєднується виробництво екологічно чистої продукції сільського господарства з наданням туристичних послуг. При цьому, екоферми базуються на принциповій основі дбайливого ставлення до природного середовища, його охорони і збереження. Водночас пріоритетом є пропозиція власно вирощеної сільськогосподарської (фермерської) продукції, яку турист може придбати за власним уподобанням.

Активізація агротуризму дає поштовх до розвитку сільських територій підвищуючи їх потенційні можливості, формуючи іміджеві конкурентні переваги, забезпечуючи робочими місцями селян, і що важливо, відбувається процес самозайнятості місцевих мешканців, що суттєво впливає на зниження рівня безробіття в сільській місцевості та депресивних районах, в цілому. Крім цього, концептуальною основою забезпечення збалансованого розвитку сільських територій передусім за рахунок активізації агротуристичної діяльності є розширення їх інфраструктурної складової, формування додаткового доходу селян засобом надання агротуристичних послуг, збереження історико-культурної спадщини, підвищення рівня екологічності території, сповільнення міграційних процесів щодо відтоку молоді із сільської місцевості.

Формування концепції щодо забезпечення розвитку сфери агротуризму на перспективу ґрунтується на взаємозумовленості інтеграційних аспектів і

поєднанні інтересів сфери аграрного виробництва, природоохоронної сфери, індустрії гостинності, що в цілому дає змогу сформувати збалансований розвиток сільської місцевості. Цільова спрямованість формування дієвої концепції перспективного розвитку окреслюється модифікацією сільської економіки, де поєднуються як традиційні, так і новаційні підходи до ведення аграрного господарювання. Важливим при цьому, є взаємодія у процесі функціонування суб'єктів господарювання багатогранних сфер і видів економічної діяльності в межах села.

Дослідження підтверджує необхідність окреслення концептуальних підходів та стратегем розвитку до забезпечення збалансованості сільських територій, передусім в частині задіяння потенційних можливостей територіальних економічних систем щодо розширеного відтворення агротуристичної сфери. Доцільністю зумовлюється врахування різноманітних підходів, які на основі концептуальних засад дають змогу реалізувати окреслені цілі щодо перспектив розвитку агротуризму. Серед таких підходів вагомості набуває кластерний підхід сутнісні особливості якого зводяться до консолідації суб'єктів господарювання у сфері надання туристичних послуг, зокрема це стосується:

- *агроекосадиб*, як місця відпочинку туристів з ознайомленням сільського побуту, традиційного господарювання і особливостей життєзабезпечення сільських мешканців;

- *фермерських господарств*, на базі яких можна розвивати фермерський туризм, як один з перспективних спрямувань підприємницької діяльності на селі, де поєднується аграрне господарювання й обслуговування туристів, гостей, мандрівників. Така взаємодія сприяє диверсифікації доходів селян, надає можливості отримання додаткового прибутку з підвищенням власного добробуту, а в цілому розвитку окремої локальної території;

- *місцеві виробники продукції*, а часто крафтові виробництва, які набули особливої актуалізації в межах сільських територій у вигляді невеликих локальних об'єктів, що виготовляють і пропонують споживачеві унікальні автентичні продукти, страви виготовлені за старовинними традиціями і давніми рецептами, які відображають історико-культурну спадщину окремого регіону;

- *ремісники*, майстри свої справи, які виробляють товари власноруч кустарним промислом, невеликими партіями в домашніх умовах, невеликих спеціалізованих майстернях і на власних засобах виробництва. Функціонують такі ремісники переважно на основі індивідуальних замовлень відповідно до конкретних запитів споживачів-клієнтів;

- *туроператори і турагенства*, функціонують як посередницькі компанії, що сприяють реалізації туристичного продукту безпосередньо споживачам, де туроператори виступають виробниками турпродукту формуючи власне тури, займаючись бронюванням готелів, авіаквитків, а турагенти виконують роль роздрібних продавців, пропонуючи тури і консультуючи туриста, продаючи вже розроблені тури різними туроператорами.

Поєднання інтересів всіх учасників кластерного підходу дає можливість сформувати дієву взаємодію і створити передумови до формування цілісного туристичного продукту підвищуючи конкурентні переваги локальних (сільських) територій забезпечуючи їх перспективний розвиток.

Вагомою складовою концептуальних основ розвитку сільських територій й, зокрема сфери агротуризму є екологічний (зелений) підхід зорієнтований на охорону, збереження й розширене відтворення природних екосистем, раціональне використання природно-ресурсного потенціалу

території. Пріоритетом такого відпочинку є проживання на екологічно чистих територіях, споживання екологічно чистих продуктів харчування й задоволення потреб туристів у так званому зеленому відпочинку.

Значущим для забезпечення перспектив розвитку агротуризму є врахування підходу з окресленням регіонального бренд-менеджменту за якого формується іміджева складова збалансованості розвитку території (регіону). ґрунтується такий підхід на базі існуючих унікальних історично-культурних, етнографічних традицій краю його виробничого й людського потенціалу. Брендінгування території дає можливість підвищити впізнаваність та іміджеве позиціонування регіону, його бренд-айдентичність при цьому, залучити цільову аудиторію, зацікавити туриста. Реалізація зазначеного підходу розширює потенційні можливості до залучення інвестиційних ресурсів підвищуючи водночас конкурентні переваги територіального розвитку.

Суттєвою обґрунтованістю виокремлюється інтеграційний підхід, який в науковій літературі ще визначається як агропромислова інтеграція, де відбувається поєднання інтересів у взаємозумовленості сфери аграрного господарювання, тобто традиційного ведення сільського господарства, переробної промисловості й надання туристичних послуг. Зазначена взаємодія дає змогу розширити й урізноманітнити надавані туристичні послуги перемишуючи розваги, проживання, харчування з екскурсіями на екофермерські господарства, участь у зборі врожаю, тобто вирощеної сільськогосподарської продукції. Задіяння інтеграційного підходу уможлиблює підвищення рівня прибутковості фермерських господарств, охорону й збереження сільського укладу життєзабезпечення мешканців села зацікавлюючи молодь залишатися і працювати в його межах.

Ключовою основою концепції розвитку агротуризму виступає децентралізаційний підхід сформований як принцип управління за якого розширюються компетенції органів місцевого самоврядування, зокрема нині об'єднаних територіальних громад. В його основі передбачено підвищення ефективності управління відміченими громадами з можливістю самостійно вирішувати проблемні питання місцевого розвитку, зокрема й активізації агротуристичної діяльності, актуалізації місцевих ініціатив з покращенням інфраструктурного забезпечення, раціонального використання природно-ресурсного й людського потенціалу.

Врахування й задіяння взаємодоповнюваних підходів (кластерний, екологічний (зелений), регіональний бренд-менеджмент, інтеграційний, децентралізаційний) забезпечить перспективи розвитку сфери аграрного туризму й територій сільської місцевості, в цілому. Однак, необхідністю зумовлюється дієве законодавчо-нормативне і правове регулювання досліджуваних процесів, оскільки ефективне господарювання й функціонування суб'єктів агротуристичної діяльності потребує спрощених умов, які частково вже окреслені у проєкті закону України «Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність» [12], розробленого з метою стимулювання і вмотивування членів особистих селянських господарств до здійснення агротуристичної діяльності (сільського зеленого туризму) й розширення підприємницької ініціативи в межах сільських територіальних громад. Доцільністю окреслюється акцентування уваги в зазначеному проєкті на чіткому обґрунтуванні спрощених умов здійснення діяльності у сфері агротуризму, зокрема передбачаючи надання туристичних послуг легально без державної реєстрації яку здійснюють суб'єкти підприємницької діяльності (ФОП) з огляду на періодичність їх надання. Однак, можливість

надання таких послуг суттєво підвищує дохід особистих селянських (фермерських) господарств.

Значною є роль у забезпеченні перспектив розвитку агротуризму процесів цифровізації, й зокрема оцифрування агротуристичної діяльності, що дає можливість просувати турпродукт засобом онлайн-платформ, як цифрового інструменту, що дає змогу обмінюватися інформацією між надавачами та користувачами турпослуг у реальному режимі. Процеси цифровізації при цьому, вмотивовують власників агро- та екотур об'єктів до здобуття цифрових знань та навичок розширюючи їх можливості до маркетингового просування турпродукту. Крім цього, особливий акцент потрібно зробити на фінансовому забезпеченню агротуристичної діяльності, зокрема фінансовій підтримці в частині отримання грантів і пільгового кредитування, а також долучення до державних програм зі створення агротуристичного бізнесу, навчання та просування агротуристичних місцевих ініціатив.

Висновки. Таким чином, дослідженням підтверджено, що ефективне функціонування суб'єктів агротуристичної діяльності в значній мірі залежить від врахування та задіяння концептуальних підходів до забезпечення перспектив розвитку досліджуваної діяльності. При цьому, пріоритетом виступає інтеграція різноманітних підходів, передусім тих, які поєднують кластерну взаємодію, екологічну й регіональну взаємозумовленість з децентралізаційними ініціативами і державною підтримкою, що в змозі забезпечити конкурентоспроможність агротуристичного бізнесу й збалансованому розвитку сільських територіальних систем.

Список використаних джерел

1. Боруцька Ю., Крупа О. & Стойко Н. (2021) Шляхи еволюції агротуристичних кластерів як перспективного напрямку розвитку туристичної сфери та сільського господарства. *Аграрна економіка*, Т.14, №3-4, с. 64-73.
2. Газуда Л. М., Балян А. В., Газуда М. В., Волощук Н. Ю. & Газуда С. М. (2021) Розвиток аграрного підприємництва в Закарпатській області в умовах євроінтеграційних процесів: науково-прикладні аспекти і рекомендації. Велика Бакта :ТОВ «РІК-У». 67 с. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/39026>. (дата звернення: 13.04.2026).
3. Газуда М. В. & Чабан Р. Б. (2024) Теоретико-методичні основи дослідження розвитку сфери агротуризму. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*, 2(64), с. 39-44.
4. Горшкова Л. (2025) Перспективи розвитку сільського туризму в контексті забезпечення сталого розвитку. *Економіка та суспільство*, (80). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-153>. (дата звернення: 15.04.2026).
5. Ерфан В. (2025) Стратегічні аспекти регіонального розвитку агротуризму. *Науковий вісник Полісся*, (2 (29)), с. 114–125. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-2\(29\)-114-125](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-2(29)-114-125). дата звернення: 15.04.2026).
6. Іваненко І. В. & Возняк В. В. (2019) Агротуризм в Україні: стан та перспективи розвитку. *Бізнес Інформ*. 6, с. 178-184.
7. Іваненко І. В. & Полякова М. М. (2021) Агротуризм: концептуальні підходи та перспективи розвитку в Україні. *Бізнес Інформ*, 2, с. 199-204.

8. Ільчук М. М., Нікітченко С. О. & Перегуда Є. Ф. (2016) Диверсифікація діяльності підприємницьких структур аграрної сфери. *Економіка АПК*, 4, с. 13-20.
9. Кальченко О. М. (2009) Кластеризація в туристичній галузі. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*, 39, с. 186–195. http://tourlib.net/statti_ukr/kalchenko5.htm. (дата звернення 17.04. 2026).
10. Лазарев О. В. (2017) Ключові аспекти розвитку агротуризму в Україні. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*, 4, с. 25-35.
11. Мальська, М. П. & Зінько, Ю. В. (2018) Типи і моделі кластерів сільського туризму в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*, 2, с. 8-23.
12. Проект Закону України про аграрний туризм та агротуристичну діяльність. https://www.ligazakon.ua/news_old/ga015844.html. (дата звернення: 06.04.2026)
13. Рибалко Л. В. & Кузьменко В. М. (2020) Агротуризм як напрямок розвитку туристичного бізнесу в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 1(6), с. 82-87.
14. Рутинський М. Й. & Зінько Ю. В. (2006) Сільський туризм: навчальний посібник. К.: Знання. 271 с.
15. Стаховська О. О., Мальцева І. А. & Чуб І. М. (2018) Розвиток агротуризму в Україні: проблеми та перспективи. *Соціально-економічні проблеми і держава*, 19(2), с. 105-115.
16. Ткаченко Т. І. (2006) Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. К.: Нац. торг.-екоп. ун-т, 537 с.
17. Філюк С. М. (2017) Сутність поняття, умови та перспективи агротуристичної діяльності. *Молодий вчений*, 5.1 (45.1), с. 141–145.

18. Lane B., Kastenholtz E., Carneiro M. Rural Tourism and Sustainability: A Special Issue, Review and Update for the Opening Years of the Twenty-First Century. Sustainability. 2022. Vol. 14, No. 10. P. 6070. DOI: 10.3390/su14106070
19. Rilla E. Agritourism: unique niches in Great Britain and New England. University of California, San Diego, CA, USA. 1998.
20. Widawski K. A Sustainable Approach to Tourism Development in Rural Areas: The Example of Poland. Agriculture. 2023. Vol. 13, No. 10. P. 2028. DOI: 10.3390/agriculture13102028